

SPELEOLOG

ČASOPIS ZA SPELEOLOGIJU

GODINA VII i VIII

1959. i 1960.

Srećko Božičević

Deset godina rada Speleološkog odsjeka P.D. „Željezničar“ iz Zagreba

Nekoliko godina poslije oslobođenja naše domovine ponovo se javlja interes za ljepote naših planina. U planine polaze prve grupe planinara, a uporedo s tim pojavljuju se i prva planinarska društva. S probuđenim interesom za planine vratio se i interes za upoznavanje ljepota naših pećina. Pojedinci i manje grupe sve češće odlaze u tamu pećina i jama sa željom da upoznaju i istraže jedan do tada malo poznat svijet. To je svijet u kome nema širokih vidika niti plavog neba, to je svijet bijelih kamenitih ukrasa raznih oblika i veličina, ogromnih podzemnih dvorana, podzemnih potoka i rijeka.

Godine 1949. osniva se planinarsko društvo »Zagreb« u Zagrebu. 15. XI. iste godine na inicijativu grupe planinara osnovana je Speleološka sekcija, prva te vrste u okviru planinarstva na teritoriju FNR Jugoslavije.

Pročelnik novo osnovane grupe speleologa bio je Vladimir Redenšek, tajnik Slavko Marjanac, a odbornici prof. Markulin, Vjenceslav Jurić i ing. Baučić. Interes među planinarima za upoznavanje podzemlja bio je velik i sekcija već broji 34 člana.

1950. godine istražuje se pećina Veternica i započinju paleontološka iskapanja u predvorju ove pećine. Odlazi se i do Gračaca na istraživanje tamošnjih pećina. Uvjeti za rad bili su vrlo loši, jer nije bilo niti najpotrebnijih speleoloških rekvizita. Niti društvo »Zagreb« niti Planinarski savez nisu mogli pružiti materijalnu pomoć.

Mogućnost za bolji rad ukazala se osnivanjem Planinarskog društva »Željezničar« u Zagrebu. U suglasnosti s Upravnim odborom P. D. »Zagreb« jedan dio speleološke sekcije ovog društva pod vodstvom Vladimira Redenška prelazi u »Željezničar« gdje se u maju 1950. formira Speleološka sekcija P. D. »Željezničar«.

Pošto je postojala mogućnost besplatnog prijevoza na teren, speleolozi su u toj godini posjetili velik broj pećina Gorskog Kotara, Like i bliže okolice Zagreba. Ukupno je istraženo 11 pećina i ledenica. Radovi u pećini Veternici se nastavljaaju.

1951. godine radni elan ne popušta, članova je sve više. U društvu i van njega održavaju se brojna speleološka i popularno-planinarska predavanja, organiziraju se masovni izleti u Cerovačke pećine kod Gračaca, a u Zagrebu se uređuju propagandni speleološki izlozi. U pećinu Veternicu odlazilo se 45

puta i za to su vrijeme iskopani kanali i uređeni prolazi do 400-tog metra od ulaza. Paleontološka iskapanja nastavljaju se i donose sve vrednije rezultate.

Istražuju se i Cerovačke pećine u kojima se izrađuju detaljni nacrti i vrše paleontološka i arheološka iskapanja. Pronadene su kosti pećinskog medvjeda i brojni predmeti iz brončanog doba.

Istražena su 63 objekta. Sekcija dobiva prve ljestve (od užeta), rudarske šljemove i svjetiljke.

1952. godine izlazaka je na teren sve manje, jer se mijenjaju uvjeti putovanja. Unatoč toga istražene su 24 pećine i 3 jame. Značajna akcija te godine bilo je 18-dnevno istraživanje pećina i jama na području Nacionalnog parka Plitvička jezera za potrebe tadašnjeg Ministarstva šumarstva. Iskapanja u Veternici dalje se nastavljaju.

1953. godine prelazi se na istraživanja područja Like i Gorskog Kotara (Studenci, Perušić, Gračac, Medak, Lovinac, Fužine, Lokve i Delnice). Istraženo je preko 50 speleoloških objekata.

Kako su rezultati rada postajali sve brojniji i vredniji javlja se potreba da se oni objelodane za javnost. Tako je krajem 1953. godine došlo do štampanja časopisa »Speleolog« vlastitim sredstvima Odsjeka. U to vrijeme izabran je novi pročelnik Odsjeka Slavko Marjanac.

1954. godina obilježena je pojavom prvog broja časopisa »Speleolog«, koji je bio veliko iznenađenje za učesnike Prvog speleološkog kongresa Jugoslavije u Postojni. Odlično opremljen i ispunjen vrijednim speleološkim člancima »Speleolog« je već u svojoj prvoj godini izlaženja prodro u 14 evropskih i 2 vanevropske zemlje. Kao zamjena za časopis iz inostranstva počele su stizati brojne publikacije i speleološke publikacije, koje su obogatile knjižnicu Speleološkog odsjeka.

Odsjek broji 40 aktivnih članova, među kojima je veći broj stručnjaka geologa, geografa, biologa i arheologa.

Izrađen je prvi katastar pećina sa 640 kartica i prva kartoteka s 530 listova. Provedeno je i prvo prstenovanje 230 šišmiša u nekoliko pećina na teritoriju Hrvatske. Prstenovanje je vodila Beatrica Đulić, otkrivši mnoge nove i zanimljive pojedinosti iz života šišmiša.

Članovi Odsjeka surađuju u raznim časopisima popularizirajući speleološka istraživanja (»Priroda«, »Naše planine«, »Otkrića« i dnevna štampa).

Istraživanja se vrše u području Studenača, Ozlja, Lokava, Perkovića i Samobora. U pećini Veternici Mirko Malez, asistent Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti vodi paleontološka, antropološka i arheološka iskapanja, dok članovi Odsjeka izrađuju detaljni nacrt pećine od ulaza do potoka.

1955. godine nastavlja se s topografskim snimanjem pećine Veternice. Uz to su istražene: Ozaljska pećina kod Ozlja, umjetna pećina u Prilipju, Zagorska peć u Novom, ponor Mandelaja u Oštarijama, ledenica u Čudincj uvali na Maloj Kapeli i još neke ledenice u okolici Rudopolja, pećine u okolici Tounja, pećina Lipa na Protilipi, Grbina pećina u Plaškom, ponovno istraživanje ponora Mandelaja i Ambarca, ponori i pećine oko Horvatovih 500 stuba, ponori u kamenolomu Dolje, Kosićev ponor u Dolju, Hajdova Hiža u Gorskom Kotaru, dva ponora i dvije pećine u okolici Fužina, Žrvena velika i mala pećina iznad sela Borčeca na Medvednici i dva ponora u okolici Ozlja. U kolovozu 1955. dva člana Odsjeka bili su na istraživanju speleoloških objekata otoka Korčule, Lastova i Mljeta i tom prilikom izrađeni su nacrti 17 pećina i ponora s tih otoka.

Rezultat tog plodnog višegodišnjeg rada bila je kartoteka pećina s 2580 ispisanih kartona naših pećina i ponora, kartoteka bibliografskih podataka s 2200 kartotečnih listova, a kartoteka sistematike i rasprostranjenosti podzemne faune povećala se na 800 komada. Kroz sve to vrijeme izrađeno je nekoliko stotina nacrti pećina i ponora.

1956. godine broj članova Speleološkog odsjeka je u porastu. Sastranci su redoviti, a stručna predavanja sve češća. Nastavljaju se istraživanja u Lici, Gorskom Kotaru i okolici Zagreba.

Članovi Odsjeka izrađuju sami potrebne rekvizite za speleološka istraživanja. U to je vrijeme izrađen i vitao za spuštanje do dubine od 250 metara. Rad u Odsjeku odvija se u stručnim grupama.

1957. godina obilježena je uspješnim spuštanjem u 203 metara duboku jamu Čudinku na Seliškom vrhu u Maloj Kapeli nedaleko Plitvičkih jezera. Bio je to još jedan veliki uspjeh Odsjeka, a ujedno i najdublje istražena jama u našoj domovini poslije oslobođenja. Izrađeno je još 130 metara laganih čelično-aluminijskih ljestvica, napravljeni telefoni i ostali potrebni rekviziti.

Odsjek broji preko 50 članova. Kroz 19 izlazaka na teren istraženo je nešto više od 30 objekata. Tehnička grupa Odsjeka izrađuje i potpunoma uređuje prostorije Odsjeka, adaptirajući neupotrebljivu pozornicu u starim prostorijama društva. Održavaju se brojna predavanja. Članovi Odsjeka aktivno vode Prvi speleološki tečaj u Ogulinu.

»Speleolog« prodire na četiri kontinenta. On je nekoliko godina bio jedini časopis te vrste u Jugoslaviji. Odsjek je u zamjenu za izašle brojeve »Speleologa« dobio oko 500 komada domaćih i inostranih časopisa i knjiga. Časopis je pomogao da se uspostavi veza sa speleolozima Islanda, Irske, Švedske, Engleske, Finske, Belgije, Portugala, Španije, Francuske, Švicarske, Poljske, Austrije, Čehoslovačke, Mađarske, Grčke i s nekoilko speleoloških grupa u Italiji. Brojevi »Speleologa« prešli su i Atlantski ocean do Kanade i geoloških Instituta Kalifornije, New Jersey, Arlingtona i Harisburga, a uspostavljena je veza i sa jednom speleološkom grupom iz Venecuele u Južnoj Americi. Na Azijskom kontinentu »Speleolog« je dopro do Izraela i Japana, a u Africi iz Konga i Tanganjike stigle su publikacije francuskih speleologa«. Značajno priznanje koje je do sada primio »Speleolog« je traženje

Brojna pisma i ponude za suradnju iz inozemstva, čestitke i priznanja uvažениh speleologa i institucija širom svijeta potvrdila su vrijednost »Speleologa«. Značajno priznanje koje je do sada primio »Speleolog« je traženje Science Museum Library, London, svih dosada izašlih brojeva »Speleologa« kako bi ih uvrstio u svoju knjižnicu, koja sakuplja časopise iz svih područja nauke sa čitavog svijeta.

Odsjek posjećuju poznati speleolozi N. Casteret iz Francuske i K. Kovalsky iz Poljske.

U dnevnoj štampi pojavljuju se brojni napisi o uspjesima Odsjeka.

1958. godine neki stariji članovi prestaju se baviti aktivnim radom u Odsjeku, pa se otpočinje sa stručnim osposobljavanjem mladih članova za samostalno istraživanje pećina i jama. Iste godine izvršeno je 17 akcija od kojih je bila najznačajnija spuštanje u 130 metara dubok ponor u Kolištini. Istraživanje ovog objekta bilo je tehnički vrlo teško i komplicirano.

Članovi Odsjeka pomažu Tuzlanskim speleolozima, da organiziraju svoj rad. Na Drugom kongresu speleologa Jugoslavije u Splitu članovi »Željezničara« organizirali su prigodnu izložbu.

1959. godine Odsjek broji preko 60 članova. Kroz 14 izlazaka na teren istraživane su pećine Veternica, Pčelinja, Srednja Cerovačka, Tounjčica, i ponor Gotovž u Klani. Za potrebe Saveza boraca kotara Ogulin i Sekretarijata za unutrašnje poslove istražne su četiri jame.

Organizirana su 22 izleta u pećine i planine.

Članovi Odsjeka sudjeluju u ekipi Speleološkog društva Hrvatske na istraživanju ponora i pećina otoka Brača. Na tom je poslu korištena oprema Odsjeka i istraženo oko 150 speleoloških objekata.

Odsjek sudjeluje i u istraživanju ponora Gotovž u Klani, kojom je prilikom zbog nepažnje rukovodilaca istraživanja u iznenadnoj vremenskoj nepogodi izgubljeno 110 metara ljestava, dva alpinistička užeta i drugi speleološki rekviziti. Time je Odsjek ostao bez najpotrebnijih rekvizita.

Članovi Odsjeka uspostavili su dobre veze sa Speleološkim odsjekom Planinarskog društva »Željezničar« iz Ljubljane i međusobno se posjećuju prilikom većih istraživanja.

Iste godine Odsjek se preselio u nove prostorije, vrlo malene i nepogodne za masovniji rad. Pomanjkanje financijskih sredstava onemogućilo je redovito štampanje »Speleologa«.

Tehnika speleoloških istraživača se usavršava. Prilikom istraživanja pećina s vodenim tokovima koristi se gumeni čamac posuđen od Geološkog zavoda iz Zagreba. Član Odsjeka Pavličević sastavio je smjesu za osvjetljenje podzemlja prilikom fotografskog snimanja, koja je mnogo bolja i jeftinija od do sada korištene magnezijeve smjese.

U društvenim prostorijama svečano je proslavljena deset godišnjica postojanja i rada Odsjeka. Od osnivača Odsjeka iz 1949. i 1950. godine među današnjim članovima Odsjeka nalaze se samo četiri člana — Vlado Kalata, Irena Slavko Marjanac i Krivec Tomica.

Pročelnik Odsjeka sada je Slavko Smolec.

Deset godina rada Speleološkog Odsjeka Planinarskog društva »Željezničar« iz Zagreba donijelo je mnogo vrijednih rezultata razvoju speleologije u Hrvatskoj. Nekoliko stotina istraženih pećina, ponora, jama i ledenica, šest godišta časopisa »Speleolog«, jedinstvena speleološka knjižnica u Jugoslaviji i niz drugih rezultata najbolje govori o vrijednosti rada ove grupe naših speleologa.

Oni su danas spremni i sposobni da izvrše i najteži speleološki podhvat koji bi se od njih tražio. Svijesni su, da podzemlje ne može istraživati pojedinac, već samo grupa dobro izvježbanih, vještih i hrabrih istraživača. Zajedničke akcije, savladivanje i najtežih prepreka prilikom istraživanja izgradile su u njima istinski osjećaj drugarstva, naučile su ih što znači čovjek i drug, čiji život više puta ovisi o njihovoj sposobnosti i požrtvovnosti.

Shvativši ozbiljno svu težinu i odgovornost svog rada, našavši koristan smisao istraživanja, speleolozima »Željezničara« je neobično drago što njihova nastojanja imaju društvenu korist.

Speleolozi planinari-amateri mogu svojim radom mnogo pomoći našim stručnjacima i naučnim radnicima. Oni im ukazuju na razne probleme i vrijedna otkrića, a pomažu i našoj privredi u njezinoj težnji, da ovlada golemim i još nedovoljno iskorištenim količinama vodene energije u podzemlju našeg krša.